

VAIVA MIKELIONYTĖ

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

Juozo Zikaro kūryba:
nuo paminklo laisvei
iki futurizmo

I v a d a s

Juozas Zikaras (1881–1944) – skulptorius, kurio pristatyti tarsi nebereikia. Net nesidomintieji Lietuvos dailės istorija jo skulptūras, tokias kaip „Laisvė“ ar „Knygnešys“, atpažįsta ir vertina ne tik kaip meno kūrinis, bet ir kaip Lietuvai svarbių istorinių įvykių simbolius, tapusius lietuviškosios tapatybės ženklais. Šiame straipsnyje siekiama pristatyti pagrindinius Zikaro kūrybos bruožus: vyraujančias temas ir stilistines kryptis. Taip pat atkreipti dėmesį į kūrinis, kurie prisimenami rečiau, tačiau atskleidžia įdomių ir netikėtų detalių, verčiančių plačiau pažvelgti į Zikaro kūrybinius pasirinkimus.

Pirmosios dailės pamokos ir studijos Peterburge

Zikaras nuo jaunų dienų rodė polinkį į meną. Šviesuolių mecenatų Gabrielės Petkevičaitės-Bitės ir Jono Jablonskio dėka galėjo mokytis dailės Vilniuje. Lankė Ivano Trutnevo vadovaujamą piešimo mokyklą (1904 m.) ir pramonininko bei bankininko Juozapo Montvilos įkurtą privačią piešimo ir braižybos mokyklą. 1906 m. rugpjūtį išvyko studijuoti į Sankt Peterburgą, tačiau stigo pasiruošimo iš karto įstoti į akademiją, tad teko pasitobulinti daugiau. Peterburge gyvenusio lietuvių advokato Stasio Bytauto paskatintas mokėsi Dailės skatinimo draugijos mokykloje, o 1910 m. trečiuoju bandymu Zikarui pavyko tapti studentu išsvajotoje Peterburgo dailės akademijoje.

Dėstytojai G. Zalemanas ir V. A. Beklemyševs taikė akademizmo principus, vertino antikinio meno pavyzdžius. Nors už akademijos sienų meninis gyvenimas buvo daug įvairesnis, netrūko avangardinių eksperimentų, Zikaras liko prie dėstytojų įdiegtų aka-

deminio realizmo idealų¹. Vis dėlto, jau vėliau kai kuriuose Zikaro kūrinuose galima atsekti ir impresionizmo bei *art deco* bruožų.

Po šešerių metų Zikaras baigė akademiją, o 1918 m. sugrįžęs į Lietuvą, įsidarbino piešimo mokytoju Panevėžio gimnazijoje, taip pat užsiėmė kūrybinio darbu. Būtent Panevėžyje gimė ryškiausi, tautos simboliais tapę kūriniai.

Jaunos valstybės siekiai įamžinti kūryboje

Zikarui, kaip ir daugeliui kitų Lietuvos menininkų, subrendusių XX a. pradžioje vykusių tautinio atgimimo procesų tėkmėje, itin svarbūs buvo tautinio identiteto formavimo procesai. Taip pat ir tarp valstybės atstovų didėjo poreikis kūrinių, galinčių prabilti visuomenei ir žadinti jų istorinę savimonę.

Dar 1921 m. Zikaras sukuria bareljefą Nežinomo kareivio paminklui, kuris įkomponuojamas į Vladimiro Dubeneckio projektuotą granito riedulių piramidę Vytauto Didžiojo Karo muziejaus sodyje. Tais pačiais metais gimsta ir jo ryškiausias kūrinys, skulptūra „Laisvė“, kuri 1928 m. išlieta iš bronzos ir eksponuota tame pačiame sodyje. Kurdamas Zikaras sekė graikų meno pavyzdžiais, subtiliai formuodamas draperiją, gaubiančią moters kūną. Tačiau figūrą papildė angelo sparnai, suteikiantys skulptūrai simboliškumo. Taip pat laisvės įspūdį sustiprina rankose laikomi atributai: grandinė ir vėliava. Skulptūra teikia pergalingo išsilaisvinimo įspūdį.

Be skulptūrų viešojoje erdvėje, Zikaro talentas ir gebėjimai buvo įvertinti pasiūlius jam kurti lietuviškas monetas. 1923 m. Finansų, prekybos ir pramonės ministerijos iniciatyva surengtas monetų projektų konkursas. Tačiau jo baigtis ir pasiūlyti projektai neatitiko

.....
¹ Miglė Banytė, Pasiryžau svajones įvykdyti, In: *Juozas Zikaras*, sud. M. Banytė ir V. Laukaitienė, Kaunas, 2009, p. 21–22.

rengėjų lūkesčių ir ministerija kreipėsi tiesiogiai į Zikarą, siūlydama sukurti monetų modelius². Skulptorius parengė 1, 2, 5, 10, 20, 50 centų ir 1, 2, 5, 10 litų monetų modelius³. Daugumai jų pasirinkti įvairūs augaliniai motyvai: linai, lelija, rūta, avižų ir miežių puokštelės. 1936 m. naujai monetų kaldinimo serijai vėl buvo pakviestas Zikaras. Monetoms dekoruoti kaip ir anksčiau pasirinkti augaliniai motyvai, tik kai kurių monetų reversuose pavaizduoti žymūs Lietuvos žmonės: J. Basanavičius (5 Lt) (1936), Vytautas Didysis (10 Lt) (1936) ar prezidentas Antanas Smetona (10 Lt) (1938).

Su istorinių asmenybių atvaizdais susijusi ir kita itin svarbi Zikaro kūrybinės raiškos sritis. Skulptorius sukūrė daug žymių Lietuvos asmenų: mokslo, meno, politikos ir Bažnyčios veikėjų portretų. Dar gyvenant Panevėžyje gimė tokie svarbūs kūriniai kaip J. Basanavičiaus (1923), Vinco Kudirkos (1924), Simono Daukanto (1924) portretiniai biustai. O ir vėliau portretas išliko vienas svarbiausių Zikaro kūryboje.

Nemažą šio kūrybinio palikimo dalį sudaro skirtingi Bažnyčios veikėjai: vyskupai Pranciškus Karevičius (1927), Gasparas Felicijonas Cirtautas (1927), Kazimieras Paltarokas (1927). Skulptoriaus studijose Panevėžyje ir Kaune lankėsi daug žymių ir įtakingų tarpukario asmenybių, norinčių įsigyti portretą. Išlikusiuose laiškuose išryškėja, kad užsakovai ne tik domėdavosi kūrybinio proceso eiga, bet ir išreikšdavo pastabas skulptoriui. Prezidentas Antanas Smetona, su laišku gavęs ir savo būsimo portretinio biusto fotografijas, rašo: „Sunku spręsti iš fotografijos apie stovylą, tačiau ir man rodosi, kaip ir Tamstai, kad antroji bene geresnė. [...] Antroji fotografija rodo veidą ramesnį ir daugiau išreiškimo“⁴. Vyskupas Kazimieras Paltarokas

2 Eduardas Remecas, 1925 m. laidos Lietuvos Respublikos monetų kūrimo ir kaldinimo problematika, In: *Pinigų studijos*, 2015, Nr. 2, p. 50–51.

3 Ten pat, p. 52.

4 A. Smetonos laiškas J. Zikarui, 1928 balandžio 20, cituota V. Laukaitienės, Tarp akademizmo, realizmo ir impresionizmo, In: *Juozas Zikaras*, sud. M. Banytė ir V. Laukaitienė, Kaunas, 2009, p. 43.

gana išsamiai ir detaliai išdėsto galimus patobulinimus: „[...] ar nebūtų galima susiaurint plaukų puokštė, ištiest plaukų linijos tarp akies ir ausies, kad galvos šono išplikimo linija nebūtų tokia išlenkta, o tiesesnė [...]“⁵. Laiškuose pastebima, kad pats Zikaras skatinęs ir prašęs atsiliepimų, pastabų.

Įvairaus pobūdžio užsakymai buvo svarbus skulptoriaus pragyvenimo šaltinis, tačiau, kaip teigia menotyrininkė Skirmantė Smilingytė-Žeimienė, Zikaro sukurti portretiniai atvaizdai nebuvo vien „virtinė realizuotų meno užsakymų, tai ir idėjinės skulptoriaus pozicijos, kad visuomenė turėtų žinoti ir atpažinti savo veikėjus, išraiška“⁶.

Dauguma Zikaro portretų seka realizmo principais, stengiamasi atkartoti portretuojamojo fizinius bruožus, charakterį. Tačiau kai kuriuose pastebimas didesnis laisvumas, impresionistinė maniera, portretuojamiems asmenims suteikiama daugiau emocionalumo, išraiškingumo (J. A. Herbačiausko (1925), P. Vaivados (1929), I. Šlapelio (1932)).

Atrodytų, kad valstybinių užsakymų nuolat turintis bei skulptūras viešojoje erdvėje pristatantis kūrėjas yra visų gerbiamas, vertinamas ir palaikomas. Tačiau anaiptol ne visuomet. Nors Zikaro profesionalumu tikėjo gausybė užsakovų, meno kritikai ir kultūros atstovai ne visada palaikė jo menines pažiūras.

Amžininkų vertinimai ir Zikaro meninės pažiūros

1928 m. Zikaras jau buvo gerai žinomas ir paklausus skulptorius, atlikęs daug valstybinių bei privačių užsakymų. Tačiau po spalio mėnesį kartu su J. Mackevičiumi surengtos parodos Kaune jo kūryba

⁵ Vysk. K. Paltaroko laiškas J. Zikarui, 1933 rugsėjo 28, cituota ten pat, p. 44.

⁶ Skirmantė Smilingytė-Žeimienė, Juozas Zikaras: remarkos, In: *Menotyra*, t. 29, Nr. 1, Vilnius, 2019, p. 38.

meno kritikų ir apžvalgininkų buvo sutikta gana santūriai, kai kurių ir kritiškai. 1931 m. surengta dar viena paroda su Mackevičiumi, tačiau jos vertinimuose taip pat netrūko kritikos kirčių.

Ignas Šlapelis, parodos recenzijoje aptaręs skulptūros meno bendras tendencijas Europoje, pastebi polinkį link monumentalių formų ir stilizavimo⁷. Tačiau Zikaras, anot Šlapelio, nuo šių tendencijų atsiribojęs: „[...] jis laikosi nuošaliai nuo bendros Europos skulptūros linkmės ir yra lyg atsilikęs nuo šiandie vyraujančių srovių skulptūroje“⁸. Tačiau skulptūrą „Madona“ (dab. „Moderniška madona“) Šlapelis išskiria kaip vieną sėkmingesnių bandymų sekti šiuolaikinėmis skulptūros tendencijomis ir „stilizuoti gamtą“ bei traktuoti moderniai pačią motinystės idėją⁹. Anot Šlapelio, būtent ši skulptūra yra „rimta J. Zikaro pastanga nusikasti nuo seklumos, ant kurios jo laivas buvo užkliuvęs“¹⁰.

J. Weissbartho apžvalgoje išreiškiamas požiūris į Zikaro kūrybą nevienareikšmiškas, autorius įvertina, kad, lyginant su J. Mackevičiumi, Zikarą domina ne vien gražūs motyvai.¹¹ Tačiau kuriant senio biustą, anot Weissbartho, „susijaudinimo mastas skulptūros paviršiaus apdirbime yra peržengtas. Skulptūra meta savo masyvumą ir sudaro tokio įspūdžio, lyg čia būtų puri, išakijus kempinė“¹².

Justinas Vienožinskis aptardamas parodą „Naujojoje Romuvoje“ teigia, kad, lyginant su prieš tai buvusiomis jaunųjų menininkų parodomis, Mackevičiaus ir Zikaro parodoje „turime subrendusių, senai nusistovėjusių, gal nusiramusių ir net kartais pavargusių autorių darbų“¹³.

Abu menininkus Vienožinskis laiko nutolusiais nuo Vakarų

7 Ignas Šlapelis, Iš J. Mackevičiaus ir J. Zikaro parodos, In: *Meno kultūra*, 1928, Nr. 1, p. 18.

8 Ten pat.

9 Ten pat.

10 Ten pat, p. 19.

11 Jonas Weissbarthas, Daili menė (Mackevičiaus ir Zikaro kūrinių paroda), In: *Vairas*, 1931, Nr. 2, p. 359.

12 Ten pat.

13 Justinas Vienožinskis, Dailininkų J. Mackevičiaus ir J. Zikaro meno darbų paroda, In: *Naujoji Romuva*, 1931, Nr. 10, p. 227.

Moderniška
madona. 1928 m.
Reljefas. Bronza.
ČDM ZN

Europos menui būdingų natūralizmo tendencijų bei daugiau sekančiais rusų natūralizmo kryptimi. Ši srovė, anot Vienožinskio, „mažiau šabloniška, daugiau natūrali, nuoširdi, rimtesnė, „muzikiškesnė“ spalvoje, laisvesnė technikoje, įvairesnė, platesnių masių gyvenimui artimesnė siužetais“¹⁴.

Vienožinskis Zikaro techninį pasirengimą laiko virtuozišku, tačiau kai kuriuos kūrinius vertina itin kritiškai, ypač kai kuriuos portretus: „Visuose portretuose, be to, stoka plastiškos ir intelektualės išraiškos – veidai be minties, be sielos. Vytautas Didysis perdaug sukempėjęs – ne tokį jį mums istorija vaizduoja, ne tokį ir Lietuva garbina“¹⁵.

Tačiau kritiškiausias atsiliepimas priklauso meno istorikui, muziejininkui Pauliui Galaunei. Šis rašydamas atsiliepinimą nerado beveik jokių teigiamų Mackevičiaus ir Zikaro parodos aspektų. Galaunės nuomone, Zikarui labiau rūpi kūrinių siužetas, o ne forma, dažnai stinga išmanymo apie žmogaus kūno anatomiją¹⁶. Ypatingos kritikos nusipelnė Zikaro kuriamos moterų figūros: „[...] moterų kūnai beveik visi iškraipyti, deformuoti, tai be kaulų, tai be vidurių“¹⁷.

Apibendrinant visų recenzentų nuomones, galima teigti, kad kūrinių pristatymas parodose Zikarui nebuvo itin sėkmingas. Tačiau tai anaip tol nesustabdė menininko kūrybos. Skulptorius savo pažiūras apgynė ne tik toliau kurdamas, bet ir aktyviau pasisakydamas spaudoje. Zikaro ir Galaunės požiūriai dar kartą susikirto apmąstant Kauno meno mokyklos dėstymo principus. Galaunė priekaištavo dėstytojams dėl atitrūkimo nuo realaus gyvenimo bei ugdymo principų, besiremiančių atgyvenusiais realizmo ir akademizmo principais. Anot Galaunės, „[...] tikras meno kūrėjas niekuomet nestovi vietoj, niekuomet nepasitenkina savo darbu. Jis nuolat ieško, kuria naujas

14 Ten pat, p. 228.

15 Ten pat, p. 229.

16 P. Galaunė, „Dvejukės“ paroda, In: *Gaisai*, 1931, Nr. 3, p. 242–243.

17 Ten pat.

vertybes. Ką gi gali duoti tie, kurie tiki nusistovėjusias, neklaidingas realizmo, naturalizmo formas. Nieko!“¹⁸ Zikaras, atsakydamas į Galaunės priekaištus, teigė, kad menininkas savo studijoje galintis eksperimentuoti kiek norintis, tačiau meno mokyklos užduotis nėra sekti madomis: „Mokykla, atsistojusi ant „madų vaikymo“ kelio, nuslystų nuo elementarinių mokymo pamatų“¹⁹. Skulptoriaus nuomone, meno mokykla reikalinga sukurti pamatiniams įgūdžiams, kuriuos vėliau galima naudoti pagal individualų menininko pasirinkimą: „Bet pasauly nėra nei vienos meno mokyklos ar akademijos, kuri apsieitų be studijavimo natūros, be aktų piešimo, be gamtos sekimo ir analizavimo, vis vien kurių tikslų tuo darbu būtų siekiama“²⁰. Tačiau tokia Zikaro pozicija nebūtinai rodo užsispyrusį priešišpumą naujovėms. Anot dailės istorikės Giedrės Jankevičiūtės, Zikaro pažiūras vertėtų suprasti žvelgiant į bendrą Lietuvos dailės raidos padėtį, kai per trumpą nepriklausomybės laikotarpį „teko greičiau perimti tą meninės kūrybos patirtį, kurią gilesnių kultūros tradicijų kraštai kaupė dešimtmečiais“²¹. Taip pat, nors Zikaras gynė bei atstovavo klasikiniam meno principams ir tradicijoms, ir jo paties kūryboje galima aptikti įvairių modernių eksperimentų.

Kūrybingi pokštai ir modernistiniai eksperimentai

Kūriniai, pelnę Zikarui klasiko vardą, susiję su svarbiomis Lietuvos valstybingumo idėjomis, ryškiais istoriniais įvykiais ir asmenybėmis. Amžininkų požiūriu, Zikarui stigo modernesnio mąstymo, jo konser-

.....
18 Paulius Galaunė, Kokia Lietuvai reikalinga Meno mokykla? In: *Vairas*, 1934, Nr. 2, p. 215.

19 Juozas Zikaras, Kokia gi Meno Mokykla Lietuvai reikalinga? (Atsakymas P. Galaunei), In: *Vairas*, 1934, Nr. 4, p. 483.

20 Ten pat.

21 Giedrė Jankevičiūtė, Įvadas, In: *Juozas Zikaras*, sud. M. Banytė ir V. Laukaitienė, Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2009, p. 10.

vatyvi pozicija nebuvo iki galo suprasta.

Ši kritika nuskambėdavo dėl stilistiniu požiūriu daugiausia vyravusio akademinio realizmo, kai kada su tam tikrais impresionizmo bruožais, kuriuos jis skatino ir dėstydamas būsimiems skulptoriams. Tačiau Zikarui buvo nesvetimas pomėgis eksperimentuoti išraiškos formomis, drąsa netradiciškai pažvelgti į kanoninius simbolius ar meno istorijos įvaizdžius, ieškoti originalių idėjų realizuojant užsakuosius kūrinus.

Vienas tokių pavyzdžių galėtų būti greta lietuviškų monetų modelių, kuriuose dominavo įprasti rugių, linų, ąžuolo ar rūtos šakelių motyvai, sutinkamas šmaikštus 1 lito monetai skirtas projektas su paršeliu (1936). Toks sumanymas skulptoriui kilo dėl konkrečios situacijos, kai tarpukariu, pasaulinės ekonominės krizės metais, Anglija, nenorėjusi pirkti lietuviškos kiaulienos, iškėlė absurdišką reikalavimą, jog visos eksportuojamų paršelių uodegos būtų vienodai užriestos. Zikaras, paskatintas šios komiškos istorijos, sukūrė (1 Lt) monetos modelį, kuriame pavaizduotas kaspinėliu papuoštas paršelis. Tačiau šis sumanymas taip ir nebuvo įgyvendintas, išliko tik projektas popieriuje.

Kitas tematika ir požiūriu išsiskiriantis kūrinys – bareljefas „Prie valstybės lovio“ (1928). Jo centre vyriškis, šeriantis pulką kiauilių. Siužetas įgauna ironijos tik perskaičius pavadinimą. Skulptoriaus dukra Alytė Zikaraitė savo prisiminimuose mini, jog vienos parodos metu, kai eksponuotas šis kūrinys, tuometinis Lietuvos prezidentas Antanas Smetona klausinėjo autorių, kodėl šis taip kritiškai atsiliepiąs apie valdininkus. Zikaras ne itin leidosi į kalbas, tad Smetonai tiesiog teko paklausti: „Pasakyk man, gerbiamasis Juozai, kuri uodegėlė mano? Turėtų būti riebiausia“²².

Bene daugiausia diskusijų ir ginčų susilaukė Zikaro kurtas de-

.....
 22 Juozas Zikaras, Laisvės paminklo kūrėjas [interaktyvus]. Prieiga internete: https://www.muziejuedukacija.lt/lt/juozas_zikaras_laisves_paminko_kurejas

1 lito monetos projektas.
1936 m. ČDM ZN

koratyvus, *art deco* bruožų turintis bareljefas „Moderniška Madona“ (1928), originaliai interpretavęs tradicinę dailės istorijoje motinystės temą. Tačiau ne tiek kūrinio stilistika, kiek gerai žinomo motyvo transformacija papiktino tam tikrus asmenis. Zikaras moterį su kūdikiu pavaizdavo vilkinčią to meto madingais rūbais bei trumpai kirpta šukuosena. Toks sumanymas kunigui ir rašytojui Adomui Jakštui pasirodė kaip didžiausias įžeidimas ir kone šventvagystė. 1928 m. apžvelgdamas J. Mackevičiaus ir J. Zikaro kūrinių parodą, Jakštas negailėjo stiprių žodžių „Moderniškai Madonai“. Anot kunigo, gerai įsižiūrėjus į kūrinį „gauni išpūdžio, kad skulptoriaus norėta čia, turbūt, pasityčiot iš tikybos ir pačios dailės. Nes jei tai yra „Madonna“, tai nebent kafešantanų ar miegamųjų vagonų Madonna“²³.

Pats Zikaras savo požiūrį argumentuotai apgynė, teigdamas,

.....
²³ Adomas Jakštas, Dail. J. Mackevičiaus ir J. Zikaro paveikslų ir skulptūros paroda, In: *Rytas*, 1928 10 11, p. 2.

Salamandra. Pastato
skulptūrinė puošyba
(A. Mickevičiaus g. 7,
Kaunas). 1931 m.
ČDM ZN

kad dar Renesanso laikų dailininkai, kurdami savą Madonos atvaizdą, visuomet savo idėjoms įkvėpimo sėmėsi iš gyvenamo laikotarpio. Anot Zikaro, „Visuose garsiuose Renesanso paveiksluose šventųjų veidams piešti originaliais imti to laiko žmonės, net apdarai“²⁴. O pačios Madonos vaizdavimas taip pat transformavosi „[...] tapo ne tiek Dievo Motinos atvaizdu, kiek bendrai motinystės idėjos apoteoze, motinystės pagerbimu“²⁵.

Zikaro fantazija ir eksperimentai atsiskleidžia skulptūrose, skirtose eksterjero puošybai. Vienas originaliausių jo sumanymų – salamandrų skulptūros, puošiančios Kauno buvusio Valstybės draudimo įstaigos pastatą (dab. Medicinos fakultetas, A. Mickevičiaus g. 7). Iš-

.....
²⁴ Juozas Zikaras, Mūsų dienų moters-motinos apoteozė (J. Zikaras apie savo „Modernišką Madoną“), In: *Naujas žodis*, 1928, Nr. 14, p. 5.

²⁵ Ten pat.

Fantazija.
ČDM ZN

raiškingos salamandros turi simbolizmui artimą išraišką. O sumanymas tokiu padaru puošti pastato eksterjerą atrodo sąmojingas ir netradiciškas.

Kitas savo raiška kiek išsiskiriantis Zikaro kūrinys – reljefas „Arklių tramdytojas“, įkomponuotas buvusio Kauno burmistro Antano Gravrogko namo fasade (V. Putvinskio g. 70). Kūrinyje atsispindi Zikaro domėjimasis antikos menu, kuriuo sekti skatino ir dėstytojai Peterburgo dailės akademijoje. Tačiau „Arklių tramdytojas“ nėra vien klasikinio meno imitacija, kompozicija rodo individualią interpretaciją.

Taip pat kiek mažiau žinomi Zikaro grafikos kūriniai atskleidžia jo susidomėjimą įvairiomis XIX a. pabaigos–XX a. pradžios meno tendencijomis: futurizmu, simbolizmu, japonizmu, *art deco*²⁶. Stebina linijų, siužetų ir nuotaikų įvairovė. Simbolistiniuose kūrinuose

26 Giedrė Jankevičiūtė, Nuo peterburgiško akademizmo ir Brodvėjaus miuzikholų iki „Jėzaus širdies“ Berčiunuose: kas sieja Juožą Zikarą, Stasį Ušinską ir Panevėžį [interaktyvus]. Prieiga internete: <https://www.youtube.com/watch?v=7wamvygigY8&t=2534s> [žr. 2021 09 20].

Mirties angelas.
ČDM ZN

pastebimos mirties nuojautos, gyvenimo prasmės klausimai („Gyvenimas“, „Gyvenimas II“, „Mirties angelas“). Taip pat dėmesys pasakų, mitų, legendų pasauliui („Velnius medyje“, „Velnius ilsisi“, „Velnius ropėse“). Su futurizmo srove siejamuose piešiniuose daugiau kampėtų linijų, intensyvi jų dinamika („Fantazija“, „Kalnai“, „Miestas“).

Grafikos kūrinuose atsiskleidžia Zikaro įvairiapusiškumas, fantazija, gebėjimas įsigilinti ir kurti naudojant skirtingus stilius bei meninės išraiškos priemones. Pažvelgus į šiuos eksperimentus aki-vaizdu, kad negalima Zikaro apibūdinti vien tik kaip konservatyvaus realizmo atstovo.

Kalnai. ČDM ZN

Miestas. ČDM ZN

Apibendrinimas

Apžvelgus svarbiausius Juozo Zikaro kūrybos aspektus, aki-vaizdu, kad amžininkų požiūris į Zikarą kaip kūrėją nebuvo vienareikšmis. Nors skulptoriui netrūko nei privačių, nei valstybinių užsakymų, o jis spėjo save išbandyti įvairiose meno šakose, teko susilaukti ir griežtos kritikos, ir priekaištų dėl savo kūrinių siužetų, pasirinktų išraiškos formų bei meninių nuostatų. Žvelgiant iš šiuolaikinės perspektyvos, daugelis kritinių aspektų pasimiršo ir pasiliko tik tam tikro momento atspindys. Vis dėlto Zikaras buvo vienas pirmųjų profesionalių Lietuvos skulptorių, rūpinęsis ne tiek stilistinėmis inovacijomis, kiek skulptūros vaidmens visuomenėje stiprinimu, taip pat siekęs sukurti pamatus tolimesnei skulptūros kaip svarbios meno šakos raidai, išplėsti jos pritaikymo sritis bei savo patirtį perduoti jaunesniajai skulptorių kartai. Ir tai jam tikrai pavyko.